Практикуються й певні види лінгвістичних експертиз, які доручаються фахівцям-лінгвістам. Однак, на наш погляд, у такій ситуації юристи беруть на себе функції, які не можуть повною мірою професійно реалізувати, тобто вони *a priori* не можуть замінити лінгвістів. Це стосується, наприклад, такого виду експертизи, як психолінгвістична, до якого в юридичній практиці майже не звертаються.

Таким чином можна стверджувати, що використання лінгвістичної методології і лінгвістичних методів на сучасному етапі розвитку юриспруденції потребує певного перегляду і раціоналізації.

Симоненко Людмила Олександрівна,
провідний науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, кандидат філологічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ МОВНО-ФАХОВОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Культурним надбанням нації є літературна мова, що виступає важливим чинником єдності національного мовного простору, виконує роль ланки, що з'єднує покоління між собою [1, с. 319]. Вона є основою духовності народу, скарбницею, в якій зберігається його історія, культура. Багатовимірною духовною категорією мови є слово, що охоплює все, що народ здобув упродовж свого існування.

Духовний світ людини пов'язаний з розвитком мови, культури, освіти, мовної поведінки, культури публічного мовлення, вихованням творчої особистості. У розкритті цих якостей велике значення має вища школа, що є рушійною силою науково-технічного розвитку суспільства, формування суспільно-державної еліти. У вихованні творчої особистості важливе місце займає мовна освіта [2, с. 396].

Мова як навчальний предмет виконує дві функції: вона є об'єктом пізнання і засобом оволодіння іншими суміжними дисциплінами. Викладання різнопрофільних дисциплін пов'язане зі знанням термінології, яка є однією з умов оволодіння азами будь-якої науки [2, с. 24]. І.Огієнко вважав, що «не може бути науки, раз на вислів її недостачає термінів, а виробленість наукової термінології свідчить собою про культурний зріст народу, його культурне становище» [3, с. 417].

Одним із способів репрезентації знань є терміни – виразники спеціальних понять, своєрідні посередники в їхньому поширенні, барометром наукового поступу національного соціуму, його інтелектуальної свідомості. Вони створюються для оптимізації процесу професійно-наукової діяльності.

Робота з науковою термінологією у системі фахової підготовки нефілологічних спеціальностей посідає вкрай важливе місце (особливо це стосується термінології права), оскільки досконале оволодіння мовною майстерністю та відповідною галузевою термінологією є одним із основних показників професійності особистості. У процесі комунікації терміни виступають когнітивно-інформаційними моделями, співвідносними з поняттєво-концептуальною і предметно-тематичними сферами відповідних галузей знань.

Із запровадженням у вищих навчальних закладах викладання українською мовою на допомогу викладачам та студентам була видана серія підручників: «Ділова мова», «Мова ділових паперів», «Культура наукової мови», «Основи лінгвістичної та термінологічної підготовки фахівця», «Українська мова за професійним спрямуванням» та ін. Всі вони спрямовані на формування у студентів мовленнєвої та професійно-термінологічної компетенції, вироблення загальних уявлень про терміни, шляхи та способи їх творення [5; 6].

«Одним із завдань викладання української мови у вищій школі є підготовка майбутніх фахівців певної галузі суспільного виробництва, орієнтованих на наукову діяльність, які повинні поглиблювати свої теоретичні знання та виробити практичні навички користуватися мовними засобами всієї стильової системи української мови» [7, с. 302].

У нефілологічних вишах філологічна наука працює на опанування фаху, професії, що вимагає гармонійного поєднання фахових і лінгвістичних знань, які є одним із визначень критеріїв оцінювання кваліфікації працівника, що передбачає бездоганне володіння культурою мовного професійного спілкування, культурою наукової мови; етикою ділового спілкування, дотримання мовної норми в термінології, врахуванні особливостей термінів як знаків спеціальних понять і як лексики мови науки зі своїми функціями і особливостями [8, с. 25].

Важливим знаряддям у вдосконаленні знання мови, піднесенні загальної культури мови і культури володіння словом відіграють словники, які виконують навчальну , довідкову і систематизувальну функції. Вони, з одного боку, є складником

науки про мову, а, з другого, – суттєвим елементом довідкової літератури. Кожен словник розкриває динаміку розвитку окремих терміносистем і української термінології в цілому, забезпечує необхідну для кожної мови кодифікацію лексичних засобів усіх категорій. Словники, за визначенням М. Рильського, є тим важливим знаряддям, що допомагає людині вдосконалювати знання мови, а з цим підносити її загальну культуру і культуру володіння словом.

Розвиток правничої термінології пов'язаний з розвитком суспільства та його політично-правових норм. Засобом вираження понять, що виникають у правовій сфері життя суспільства є мова. Правознавство як наука є чіткою системою взаємопов'язаних між собою понять, виділення яких відбувається на основі узагальнення їхніх основних ознак. Поняття своєю чергою пов'язані з матеріальною мовною оболонкою, виникають на базі слів і не можуть існувати без них. Оволодіння науковою термінологією є одним із складників культури мови професії, яка є носієм інформації та засобом упливу на суб'єкт.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко С.Я. Літературна мова // Укр. мова: енц. – К., 2004. – С. 318– 320.
2. Симоненко Л.О. Українська термінографія в дидактиці // Наукові записки. Філологічні науки. Книга 1. Ніжин, 2013. – С. 24– 28.
3. Огієнко І. Правопис і граматична термінологія // Рідна мова. – 1937. – ч. II. – С. 417.
4. Симоненко Л.О. Роль термінології у поширенні професійно-наукового знання // Тенденції та перспективи формування професійної лексики. Доп. VIII Міжнародного науково-практичного семінару. – Вип. IX. – Ірпінь, 2019. – С. 35.
5. Бондарець О., Терещенко Л., Павлова П. Лінгвістична та теоретична підготовка фахівця у вищих навчальних закладах // Українська термінологія і сучасність. Зб. наук. праць / Відп. ред. Л.О. Симоненко. – Вип.VII. – К., 2007. – С. 356-359.
6. Чорновол Г.В. Формування мовно-термінологічної компетенції студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням / Українська термінологія і сучасність Зб. наук. праць / Відп. ред. В.Л. Іващенко. – Вип. IX. – К., 2013. – С. 169–174.
7. Козловська Л. С. Мовний курс у вищій школі – ефективний інструмент сучасної особистісно-орієнтованої

освіти // Українська термінологія і сучасність. Зб. наук. праць / Відп. ред. Л.О. Симоненко. – Вип.VIII. – К., 2009. – С. 301–304.

8. Симоненко Л. О. Лінгвістичні проблеми внормування наукової термінології // Українська термінологія і сучасність. Зб. наук. праць / Відп. ред. Л. О. Симоненко. – Вип.VII. – К., 2007. – С. 21–25.

Артикуца Наталія Володимирівна,
викладач Української школи законотворчості Інституту законодавства Верховної Ради України, керівник програми «Науково-лінгвістичне забезпечення нормопроектування» Центру законопроектних студій, кандидат філологічних наук, доцент

ГОЛОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Юридична термінологія є головним засобом формування правової ментальності, вербалізації і конструювання правового знання у всьому його багатстві та розмаїтті. Термінологічні ресурси української мови забезпечують юриспруденцію в цілому і кожну її окрему сферу відповідною системою спеціальних найменувань (термінів і термінологічних словосполучень) для ефективної правової комунікації, взаємодії органів влади з громадськістю, дотримання законності і правопорядку тощо. Якість термінологічного матеріалу, що функціонує у державно-правовій сфері, має бути надзвичайно високою, термінологія права, і першочергово – термінологія законодавства – має бути узгодженою, впорядкованою, ретельно опрацьованою на рівні найновіших досягнень юриспруденції та мовознавства, передусім правничої лінгвістики та юридичного термінознавства.

Актуалізація наукових розробок у сфері юридичного термінознавства на сучасному етапі зумовлена також тим, що головний об’єкт його вивчення – юридична термінологія, будучи віддзеркаленням системи юридичних знань, явищ, процесів, на тлі динамічного поступу у їх розвитку, сама істотно змінюється, ускладнюється її поняттєво-категоріальний апарат, структура, виникають не лише нові терміни, але й нові терміносистеми, які потребують вивчення, упорядкування, систематизації та лексикографічного опису. Постає необхідність постійного системного моніторингу стану юридичної термінології, своєчасної фіксації змін у її складі, виявлення